

Нижче наведена одна з таких ігор:

Гра «Зоопарк»

Мета: удосконалювати у дітей навички володіння мовою жестів та імітаційних рухів; розвинути уяву, кмітливість.

Додатковий матеріал: ілюстрації з зображенням тварин (вовка, зайця, ведмедя тощо) - по одній у кожне вічко.

Хід гри: дошкільнята діляться на дві підгрупи. Перша - "актори", які гратимуть тварин, друга - "відвідувачі зоопарку". Останні стають спиною до "ТК", а "актори" зазирають до свого вічка, щоб дізнатися роль. За сигналом вихователя "відвідувачі зоопарку" повертаються, а "актори" по черзі мімікою, жестами, рухами зображують тварин. Перемагає той, хто наймайстерніше зіграв свою роль, тобто зображену ним тварину дітям найлегше було відгадати.

Отже, творчий розвиток дитини є одним із пріоритетних завдань вихователя. Творчо спрямованій особистості притаманні активність у мисленні та діях, ініціативність, образна уява. [6, с. 26-27]. Вона виявляє здатність помічати, переживати, творити нове, отримувати задоволення від результату і самого процесу творення. Оскільки, провідною діяльністю в дошкільному віці переважає ігрова діяльність, то саме гра в різних її формах має стати основним засобом формування як особистісних якостей, так і творчих здібностей дошкільнят.

Висновки. Особливості театралізованої гри роблять її близькою до художньої самодіяльності. У ній дитина немов би переживає внутрішнє оновлення, відчуває сценічну дію як своє власне життя. Відтак, різнобічний вплив театралізованих ігор на дитячу психіку дає змогу використовувати їх як цінний педагогічний засіб, бо вже сам юний актор отримує від цього радість і задоволення. Виховна можливість таких ігор полягає в тому, що тематика їх дуже широка й може задовольнити різнобічні інтереси вихованців. В іграх-драматизаціях діти утверджують і розширюють свої уявлення про світ. Власне, театр для них (років до 12) - це справжнє продовження їхнього життя, де гра-відтворення посідає особливе місце. Тому й так прагнуть вони брати безпосередню участь у тому, що відбувається на сцені, уявляючи себе героями вистави не лише подумки, а й реально.

Література

1. Англійські пісеньки/ С. Бакай, Т. Стороженко// Дошкільнє виховання. – 2008. - № 1 – С. 31.
2. Вчуся бути вихователем./ Г. Бревде, педагог-дошкільник, м. Ростов-на-Дону, Росія. – 1998. - № 1.
3. Естетичне виховання дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5643331/page:7/>.
4. Маленький актор у кожній дитині: художньо-естетичний та мовленнєвий розвиток дошкільників засобами театральної діяльності/ Л. Карасір// Дитячий садок. – 2011. – Липень. – №32. – С. 1-31.
5. Про що говорить танок?: Комунікативні функції хореографії/ А. Шевчук// Палітра педагога. – 2008. - № 6. – С. 3-5.
6. Пробудження природи: бесіди з дітьми біля картин/ Л. Шульга// Дошкільня. 2013. - № 1. С. 20-22.
7. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В. Сухорукової. – К.: Слово, 2011. – 376 с.
8. Театральний калейдоскоп/ Л. Єніна; Від гри до театру/ Н. Сиротич // Дошкільнє виховання. – 2008. - № 2.- С. 24-27.

УДК 253.175:18

М.Накорик,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного
Університету імені Михайла Коцюбинського

М.Nakoryk
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

MORAL EDUCATION OF ADOLESCENTS BY MEANS OF MUSIC ART

Анотація. З огляду на це використання музичного мистецтва в моральному вихованні школярів є чи не найбільш актуальним. Адже саме цей вид мистецтва завдяки своїй універсальності відчутно впливає на емоційно-ціннісну сферу особистості, формує загальну культуру, що цілком відповідає завданням морального виховання: навчити дитину бачити у красі навколишнього світу, у красі людських відносин духовне багатство, доброту, сердечність і на цій основі стверджувати прекрасне та високоморальне в собі. Отже, музичне мистецтво сприяє розширенню творчого

потенціалу учнів, розвиває потяг до прекрасного, стимулює прагнення до самореалізації, підтримує емоційний баланс.

Abstract. In view of this, the use of musical art in them or a selection of students is perhaps them more relevant. It is precisely this kind of art due to its versatility that significantly affects the emotional value of the personality, forms a common culture that fully corresponds to the tasks of moral education: to teach the child to see in the beauty of the world, in the beauty of human relations, spiritual wealth, kindness, heart, and on this basis to assert a beautiful and highly moral self. Consequently, musical art contributes to the expansion of the creative potential of students, develops the attraction to beauty, stimulates the desire for self-realization, maintains an emotional balance.

Ключові слова: моральне виховання підлітків, музичне мистецтво, засоби музичного мистецтва

Keywords: moral education of adolescents, musical art, means of musical art

Одне з найважливіших місць у вітчизняній системі виховання підростаючого покоління посідає моральне виховання. Як зазначається в Державній національній програмі “Освіта” (Україна XXI століття), сьогодні перед школою стоїть завдання “забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації”. Духовне відродження, що спостерігається нині в Україні, суттєво активізує увагу суспільства до проблем виховання духовно багатой, творчої, морально розвиненої особистості.

Актуальність питання формування моральності як компоненту свідомості окремої особистості підсилюється багатьма чинниками: послаблення виховної функції сім’ї, тривала нестабільність соціально-економічної ситуації в країні, зміна ідеологічних орієнтирів суспільства та ін. Все це вимагає пошуку нових, особистісно орієнтованих форм впливу на людську свідомість, впровадження у навчальних закладах комплексного підходу до виховної роботи, який передбачає використання виховних можливостей кожного навчального предмета для формування морального світогляду учнів.

З огляду на це використання музичного мистецтва в моральному вихованні школярів є чи не найбільш актуальним. Адже саме цей вид мистецтва завдяки своїй універсальності відчутно впливає на емоційно-ціннісну сферу особистості, формує загальну культуру, що цілком відповідає завданням морального виховання: “навчити дитину бачити у красі навколишнього світу, у красі людських відносин духовне багатство, доброту, сердечність і на цій основі стверджувати прекрасне та високоморальне в собі”.

Отже, музичне мистецтво сприяє розширенню творчого потенціалу учнів, розвиває потяг до прекрасного, стимулює прагнення до самореалізації, підтримує емоційний баланс.

Проблема морального виховання підростаючого покоління знайшла своє відображення в працях багатьох відомих педагогів, таких як А.Макаренко, В.Духнович, С.Русова, В.Сухомлинський, С.Шацький, Л.Виготський, Д.Ельконін та ін.

Теоретичні основи виховання у школярів моральних якостей знайшли відображення в працях І.Бєха, Л.Божович, О.Киричука, О.Вишневського, Г.Костюка та ін.

Вагомий внесок у розв’язання проблеми морального виховання особистості зробили Б.Кобзар, В.Котирло, М.Красовицький та ін. Питанням формування моральної свідомості підлітків значну увагу приділяли О.Богданова, В.Гурін, Т.Цвєлих, І.Мар’єнко, М.Боришевський та ін.

Разом з тим залишаються недостатньо вивченими педагогічні умови використання музики у моральному вихованні учнів, бракує сучасних науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення форм, методів і засобів морального виховання як на уроках з музики, так і у позаурочний час.

Мета статті – представити дослідження процесу морального виховання як таке, яке не повинне зводитися тільки до прискорення просування дітей по стадіях розвитку моральної свідомості. В різних культурах існують свої часові норми еволюційного розвитку моральної свідомості. Завдання морального виховання полягає в тому, щоб не допускати відставання учнів у моральному розвитку. Тобто, підліткам, які все ще перебувають на другій стадії, необхідно допомогти перейти до наступної стадії розвитку, яка відповідає соціальним нормам і очікуванням.

Педагоги-практики і науковці вважають, що найсприятливішим щодо формування моральності є підлітковий вік. Саме в цей час закладаються основи світогляду, формуються моральні переконання, принципи та ідеали, художні смаки, складається система оцінних ставлень, визначається загальна спрямованість особистості.

Моральне виховання – це організована, цілеспрямована діяльність педагогів-вихователів, батьків, громадськості з формування у вихованців моральної свідомості, почуттів, звичок, що

відповідають як загальнолюдським нормам моралі, так і тим, які прижились і утвердились в даному суспільстві, в тому числі національних моральних рис та якостей народу.

Моральність – це не тільки характеристика особистості, а й оцінне поняття, що визначається моральними уявленнями, поняттями, переконаннями та досвідом людини.

Перед школою стоїть завдання перетворення об'єктивних суспільних моральних вимог і оцінок у суб'єктивні моральні потреби та переконання учня, які визначають його поведінку.

Проте моральне виховання не зводиться до засвоєння учнями теорії, норм і правил поведінки в процесі навчання та спеціально організованої школою моральної освіти. Воно спрямоване і на формування моральної поведінки, прийнятої почуттями істини, доброти, прекрасного, на вироблення таких моральних якостей, як патріотизм, національна гідність, лицарство, міжнародна повага та дружба, вдячність, любов до праці, дисциплінованість, відповідальність, честь, совість, скромність, громадська співпраця, милосердя.

Музика є одним з наймогутніших засобів виховання, що забезпечує духовний розвиток людини. З результатів досліджень відомих психологів (Л.С.Виготський, Г.С.Костюк, Б.М.Теплов) та педагогів (О.О.Апраскіна, П.П.Блонський, І.А.Зязюн, В.О.Сухомлинський, В.М.Шацька) можна зробити висновок про те, що немає вражень, викликаних музичним мистецтвом, які так чи інакше не переходили б у моральні погляди, не були пов'язані з ними. Морально-гуманістична природа музичного мистецтва характеризується здатністю надихати сучасників і передавати нащадкам духовні цінності минулих поколінь: моральні цінності, ідеали, переконання, почуття, вироблені на різних етапах історичного розвитку у відповідному соціальному середовищі під впливом конкретних суспільних умов.

Немає в світі народу, який не відкрив би і не використовував для організації свого життя плідну здатність музики справляти на людей глибокий емоційний вплив – заспокоювати чи бадьорити, поглиблювати потребу і здатність до самоаналізу і самовідчуття, а разом з тим – формувати простір спільних переживань, вчити співчуттю і взаєморозумінню.

У ХХ сторіччі етнологічні дослідження науковців багатьох країн відкрили величезне культурне розмаїття людства. Але в цьому розмаїтті відкрилося і чимало спільного, зокрема, безперечне визнання морально-виховного значення музики у всіх народів світу. І характерно, що у народів, які заклали основи великих цивілізацій, шанобливе ставлення до музики підносилося до рівня морально-культурних засад суспільного життя.

Так, наприклад, виховання музикою входило як обов'язковий компонент до конфуціанської системи виховання добродісного мужа, що складала основу традиційної китайської культури. Свого часу (V ст. до н.е.) Конфуцій проголосив чотири принципи виховання:

- 1) глибока пошана до минулого, втілена в ритуальному пошануванні предків;
- 2) шанування музики, як безумовної основи духовного буття;
- 3) шанування людяності;
- 4) шанування благородного мужа – добродісного правителя.

Добре розуміли виховне значення музики і поцінювали її людинотворчі можливості в античному світі. Вже за доби класичної Греції люди чітко розрізняли різні музичні стилі, причому їхні відмінності вбачали передусім в морально-виховних, а не суто естетичних особливостях. Зокрема, розрізняли такі музичні стилі:

- 1) дорійський – строгий, мужній;
- 2) фригійський – пристрасний, підбадьорюючий;
- 3) лідійський – виразник журби, туги;
- 4) еолійський – такий, що викликає приємне задоволення.

Не випадково Платон у своєму проєкті ідеальної держави вважав за потрібне дозволити використання тільки двох перших музичних стилів, заборонивши лідійський та еолійський як такі, що розслаблюють людей і знижують їх громадянські чесноти.

Але слід мати на увазі, що думки тих чи інших мислителів про музику і її роль в суспільному житті далеко не завжди узгоджуються з наявними в цьому суспільстві музичними і виховними традиціями. Так, прийняті в Афінах традиції демократичного життя в цілому дозволяли музично-культурне розмаїття. Цьому сприяло і те, що підтримувана державою система виховання обов'язково включала систематичне прилучення до музики, зокрема, – навчання грі на музичних інструментах. В античній Греції, принаймні в її культурних центрах, свідомо пов'язували моральну культуру людини з її музичною культурою.

В середньовічній Європі музика перестає бути невід'ємною ланкою навчально-виховної системи. Тільки за доби ренесансу музична культура знову стає визнаною ознакою освіченості й вихованості, спершу в колах придворного лицарства, а там і у середовищі заможних громадян. Але традиція використання музики в морально-виховних цілях не переривалась. З одного боку, цьому

сприяло широке побутування народної музики, а з іншого – церковна музика. Особливо значущими були ці чинники зміцнення і розвитку моральної культури народу в Україні. Прилучення з раннього дитинства до пісні стало невід’ємною характерною рисою української народної педагогіки. В народі кепкували з парубків і дівчат, які не дружили з піснею, не могли до ладу заспівати, підхопити пісню, розпочату іншими. Змалечку в українському народі заохочувалась здатність до імпровізації. Виробились навіть відповідні імпровізаційні жанри народної пісні – співанки і коломийки.

Важливим елементом духовної культури і моральності була духовна музика. Церковний спів з раннього дитинства супроводжував українців усе життя упродовж кількох сторічч. Саме з України поширилась церковна музика на всі терени ще у першій половині XVII сторіччя. Систематичне прослуховування церковного співу під час богослужіння, а також активна участь у ньому, робили духовну музику невід’ємною складовою способу життя народу, ставало необхідною умовою відтворення і зміцнення моральності від покоління до покоління.

Отже, в народі завжди жило переконання в неперевершеній морально-виховній силі пісні та музики; віра в те, що пісня плекає в серцях любов до матері і матері-батьківщини, мужність і ніжність, почуття обов’язку, почуття високого і святого.

Література

1. Демиденко В.К. Історичні та сучасні психолого-педагогічні проблеми морального виховання // Зб. наук. повідомлень. – Бердянськ, 1992. – С. 1-3.
2. Кратінова В.О. Формування морально-естетичного ідеалу підлітків засобами мистецтва // Рад. школа. – 1989. – № 1. – С. 41-43.
3. Крет Н.П. Музика як засіб морального виховання у вітчизняній та за-рубіжній педагогіці / Миротворча діяльність школи і вузу. – Рівне. – 1997. – ч. 2. – С. 37-43.

УДК 373.3.043:78

М. Паранюк,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

M. Paranyuk
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Michael Kotsyubinsky

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

FORMATION OF AESTHETIC TASTE OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN BY MEANS OF FINE ARTS

Анотація. В статті досліджується проблема формування естетичного смаку молодших школярів засобами образотворчого мистецтва; висвітлено вікові особливості молодших школярів, як періоду коли формування естетичного смаку набуває ознак системності; окреслено предметну сферу образотворчого мистецтва, яка у XX столітті поповнилась новими видами – художньою фотографією та комп’ютерною графікою; зазначено, що формування естетичного смаку відбувається через реалізацію виховного та розвивального потенціалу образотворчого мистецтва, а саме : сприймання, опанування елементів художньо-образної мови образотворчого мистецтва, художньо-творча та художньо-естетична діяльність учнів.

Abstract. The article deals with the problem of formation of aesthetic taste of junior pupils by means of fine arts; The age-old features of junior schoolchildren, as period when the formation of aesthetic taste acquires signs of systemicity, is illuminated; outlined the substantive sphere of fine arts, which in the twentieth century was supplemented with new types of artistic photography and computer graphics; It is noted that the formation of aesthetic taste occurs through the implementation of educational and developmental potential of fine arts, namely: perception, mastering of elements of artistic-figurative language of fine arts, artistic and artistic and aesthetic activity of students.

Ключові слова: естетичний смак, образотворче мистецтво, художньо-образна мова, молоді школярі

Key words: aesthetic taste, fine arts, artistic language, young schoolchildren